

gerapporteerd over de stemming onder het personeel van marine en Knil – werd ingrijpen overwogen (men denke aan het geval-van Bovene), dan werd samengewerkt met de Australische *Security Service*.

Samen met die Australische dienst trachtte *Nefis II* vast te stellen, welke invloed de *Australian Communist Party* binnen de Indonesische gemeenschap in Australië had – dat *Nefis II* er niet achter kwam, welke Indonesiërs lid waren van de door Sardjono heropgerichte *Partai Komunis Indonesia*, bleek al in hoofdstuk 3. In dat hoofdstuk vermeldden wij voorts dat kort voor het einde van de oorlog een aantal inheemse Knil-militairen uit Australië naar interneringskampen in Merauke en Hollandia werd overgebracht – ook *die* actie is door *Nefis II* voorbereid.

★

Over *Nefis III* (*Special Operations and Special Intelligence*) hebben wij méér te schrijven: dat was immers de tak van de *Nefis* die *parties* uitzond.

Nefis III heeft in de periode augustus '43-augustus '45 drie hoofden gekend: eerst luitenant-ter-zee eerste klasse L. Brouwer, vervolgens van begin '44 af luitenant-ter-zee eerste klasse A. A. Fresco (Brouwer is dus slechts kort in functie geweest¹), tenslotte van april '45 af majoor A. H. Berts.² Beziet men het werk van *Nefis III* in de genoemde periode als geheel, dan zijn op Nieuw-Guinea en op de oostelijkste eilanden van de Grote Oost verschillende operaties geslaagd maar op Borneo heeft *Nefis III* slechts een bescheiden succes kunnen boeken en op Celebes en Java tot het einde toe geen enkel.

Augustus '43 werd als een dieptepunt gevoeld, zulks vooral daarom omdat de met zoveel zorg voorbereide verkenningsoperatie *Tiger VI* was mislukt: de geheime agent Srinojo was door de 'O 21' in de avond van 1 augustus '43 in de Pangpangbaai afgezet en men had hem drie etmalen later niet kunnen vinden. Evenmin had de 'O 21' in contact kunnen komen met ook maar één van de geheime agenten die (operaties *Tiger I* t.e.m. *V*) vóór Srinojo naar Java waren overgebracht. Mislukt waren verder de expedities naar Ceram en naar de Aroe-eilanden (twee keer) en of de *party* van Staverman op haar lange trektocht door de oerwouden

¹ Hij werd begin '44 wederom toegevoegd aan de *Intelligence*-staf van de Britse *Eastern Fleet*. ² Fresco werd toen in plaats van Quéré die door ziekte was uitgeschakeld, verbindingsofficier bij de Amerikaanse *Seventh Fleet*.